



Universiteit
Leiden

The Netherlands

Self-reported psychopathic traits and socio-emotional function in 9-12 year old children from the community

Baardewijk, J. van

Citation

Baardewijk, J. van. (2010, October 19). *Self-reported psychopathic traits and socio-emotional function in 9-12 year old children from the community*.

Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/16054>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/16054>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Nederlandse samenvatting

Alle kinderen doen wel eens dingen die niet mogen of waarmee ze anderen benadelen. Maar, sommige kinderen doen dat vaker dan andere. Het is bekend dat sommige van deze kinderen risico lopen ook in de adolescentie en volwassenheid dergelijk antisociaal gedrag te vertonen. Er zijn veel verschillende factoren die aan dergelijke probleemgedrag ten grondslag kunnen liggen, waaronder persoonlijkheidskenmerken. Bij volwassenen en adolescenten is bekend dat een cluster van persoonskenmerken dat men 'psychopathie' noemt verantwoordelijk is voor een zeer hardnekkige en ernstige vorm van criminaliteit en antisociaal gedrag (Cleckley, 1941; Das et al., 2007; Forth et al., 2003; Hare, 2003). Op basis van historische beschrijvingen van probleemgedrag en inzichten uit de ontwikkelingspsychologie, is er reden om aan te nemen dat deze kenmerken ook al op jonge leeftijd meetbaar zijn, en sinds enige jaren wordt dit in empirisch onderzoek ook bevestigd.

Het huidige onderzoek had tot doel onze kennis over psychopathische trekken bij kinderen te vergroten. Allereerst werd nagegaan of deze trekken bij kinderen betrouwbaar en valide kunnen worden gemeten met behulp van zelfrapportage. Daartoe werd een nieuw instrument ontwikkeld: de Youth Psychopathic traits Inventory – Child Version. Vervolgens werd onderzocht hoe psychopathische trekken, gemeten middels dit instrument, gerelateerd zijn aan problematisch sociaal-emotioneel functioneren.

Zelfrapportage van psychopathische trekken

Het gebruik van zelfrapportage in onderzoek naar psychopathie is belangrijk omdat kinderen in een unieke positie verkeren: zij kunnen rapporteren over hun gevoelens en gedrag in veel verschillende situaties, zoals op school, thuis of 'buiten'. Het gebruik van zelfrapportage kan dus een belangrijke toegevoegde waarde hebben naast het gebruik van ouder- en docentenrapportage. Tot op heden waren er geen zelfrapportage instrumenten voor het meten van psychopathische trekken bij kinderen beschikbaar. Het doel van de eerste drie studies uit dit proefschrift was dan ook het ontwikkelen van een betrouwbaar en valide zelfrapportage instrument voor preadolescente kinderen (9–12 jaar) uit de normale populatie: de Youth Psychopathic traits Inventory – Child Version (YPI-CV) en de verkorte versie, de YPI-Short-Child Version (YPI-SCV). De YPI-CV is een, aan de begrips- en belevingswereld van kinderen aangepaste, versie van de Youth Psychopathic traits Inventory (Andershed et al., 2002), een vragenlijst voor adolescenten. De lijst omvat, net als de oorspronkelijke versie, 50 items verdeeld over 10 schalen. In de hoofdstukken 2 en 3 werden de psychometrische kwaliteiten van de YPI-CV beschreven.

Interne consistentie en factorstructuur – Confirmatieve factoranalyse leverde zowel bij jongens als bij meisjes steun voor een drie-factor-model, vergelijkbaar met

het model dat bij adolescenten is gevonden, bestaande uit een affectieve (callous-unemotional), een interpersoonlijke (grandiose-manipulative) en een gedragsfactor (impulsive-irresponsible). De betrouwbaarheid van de totaalscore en deze drie subschalen waren goed (zie hoofdstuk 2).

Stabiliteit – Psychopathische trekken gemeten middels zelfrapportage bleken matig tot hoog stabiel. Dit komt overeen met de resultaten van onderzoek waarin gebruik is gemaakt van docent- of ouderrapportage. Ook bleek dat kinderen met persistent hoge psychopathische trekken over een periode van 18 maanden meer gedragsproblemen en proactieve agressie lieten zien bij de laatste meting dan kinderen van wie de psychopathische trekken instabiel waren, of stabiel laag.

Construct validiteit – De construct validiteit van de YPI-CV werd op twee manieren onderzocht. Allereerst werd de differentiële validiteit van de drie factoren onderzocht door hen te relateren aan *a priori* gekozen constructen, waarbij unieke relaties tussen elk van de drie de factoren en vergelijkbare constructen werden gevonden. Zo was de affectieve factor uniek gerelateerd aan empathie en de gedragsfactor aan impulsiviteitsproblemen (zie hoofdstuk 2). Voor jongens en meisjes werden wederom vergelijkbare resultaten gevonden. Vervolgens werd gekeken naar de relatie tussen psychopathische trekken enerzijds en gedragsproblemen en agressie anderzijds. Zoals verwacht lieten kinderen met hogere scores op de psychopathie-vragenlijst meer gedragsproblemen en agressie zien, zowel initieel als bij follow-up (18 maanden later). Deze laatste bevinding bleef ook overeind na controle voor het effect van gedragsproblemen tijdens de baseline meting, en was consistent over beoordelaars (gedragsproblemen gerapporteerd door kinderen zelf, hun docenten en hun klasgenoten). Psychopathische trekken bleken verder samen te hangen met meer reactieve (emotionele), maar vooral meer proactieve (instrumentele) agressie bij follow-up.

Het doel van het onderzoek beschreven in hoofdstuk 4 was het ontwikkelen van twee parallele verkorte versies van de (adolescent- en kind-) YPI-instrumenten, aangezien beide instrumenten wat aan de lange kant werden geacht. Stapsgewijze reductie van het aantal items leidde tot twee vrijwel identieke 18-item vragenlijsten: the YPI-Short Version (YPI-S; de adolescenten versie) en de YPI-Short Child Version (YPI-SCV; de kind versie). De verkorte vragenlijsten bleken betrouwbaar en maten alle kenmerken van psychopathie. Ze vertoonden een hoge mate van samenhang met de oorspronkelijke lange vragenlijsten en de relatie tot externe constructen van de korte en lange vragenlijsten was nagenoeg gelijk. Tenslotte bleek dat al deze bevindingen in een onafhankelijke sample gerepliceerd konden worden.

Concluderend kan gesteld worden dat psychopathische trekken betrouwbaar en valide te meten zijn met behulp van zelfrapportage bij kinderen van 9–12 jaar uit de normale populatie. Deze resultaten hebben een aantal mogelijke implicaties voor de klinische praktijk en onderzoek, welke uitgebreid beschreven worden in de discussie in hoofdstuk 7. Hoewel de YPI instrumenten oorspronkelijk zijn ontwikkeld als

onderzoeksinstrumenten, zijn ze mogelijk in de toekomst eveneens geschikt als diagnostisch instrumenten. Momenteel wordt bijvoorbeeld de klinische bruikbaarheid van de YPI-S (hoofdstuk 4) binnen een justitiële jeugdinstelling in Nederland onderzocht. Aangezien er nu vrijwel identieke versies van de YPI zijn voor het gebruik bij kinderen, adolescenten en zelfs volwassenen (Kansi, 2003) lijken de YPI instrumenten ook uitermate geschikt voor longitudinale studies naar de ontwikkeling van psychopathische trekken.

Psychopathische trekken en sociaal emotioneel functioneren

Het onderzoek in hoofdstuk 5 had tot doel de relatie tussen psychopathische trekken, gemeten met de verkorte versie van de YPI-CV (YPI-SCV, hoofdstuk 4) en sociaal functioneren te onderzoeken. Dit is belangrijk omdat bekend is dat problematisch sociaal functioneren (zoals een lage sociale status, een beperkt sociaal probleemoplossend vermogen of een laag inlevingsvermogen) het risico op antisociaal gedrag vergroten. Kinderen met psychopathische trekken hebben een verhoogd risico op een antisociale ontwikkeling, en er zijn bovendien aanwijzingen dat sociale problematiek hun problemen kan verergeren (Barry et al., 2008). Het is dus van groot belang meer zicht te krijgen op het sociaal functioneren van deze kinderen. Zoals verwacht bleek dat kinderen psychopathische trekken zich minder goed konden inleven in anderen (cognitieve empathie), minder sympathie en medelijden hadden met een ander (affectieve empathie), pro sociaal gedrag vertoonden met een hogere egocentrische motivatie en in hun contact met andere kinderen sterker streefden naar dominantie, respect en bewondering. Tenslotte bleek dat ze minder populair waren onder hun klasgenoten. Deze kinderen vertoonden dus in hun sociaal functioneren emotionele (affectieve en cognitieve empathie), motivationele (sociale doelen) en interpersoonlijke (sociale status) problemen.

Eerder onderzoek, waaronder dat in hoofdstuk 3, had aangetoond dat agressief gedrag kenmerkend is voor kinderen met psychopathische trekken. Deze relatie zou verklaard kunnen worden door het feit dat deze kinderen relatief ongevoelig zijn voor tekenen van leed in anderen ('distress'; zoals angstige of verdrietige gezichtsuitdrukkingen). In hoofdstuk 6 toonden we aan dat agressie bij kinderen met psychopathische trekken verminderd kon worden door het kind te attenderen op de *distress* van de tegenstander. In onze experimentele opzet bestookten kinderen met hoge psychopathische trekken hun (gesimuleerde) tegenstanders met geluiden ('noiseblasts') zelfs tot boven een, vooraf uitgelegd, pijnniveau. Echter, wanneer de intensiteit van de *distress* van de tegenstander werd verhoogd, daalde de agressie van kinderen die hoog scoorden op psychopathie en verschilden ze niet van hun laag scorende leeftijdsgenoten. Uit ons experiment bleek dus dat kinderen met psychopathische trekken inderdaad geneigd zijn tot agressie, maar dat deze agressie verminderd kan worden door hun aandacht te richten op andermans leed.

Ook de bevindingen uit hoofdstukken 5 en 6 hebben implicaties, welke bediscussieerd worden in hoofdstuk 7. In hoofdstuk 6 toonden we aan dat agressie bij kinderen met hoge psychopathische trekken verminderd kon worden tot een normaal niveau door hun aandacht te richten op andermans leed (een 'empathie inductie'). Men kan speculeren over hoe deze bevinding toekomstige behandelingsmethoden voor kinderen met psychopathische trekken kan voeden. Ouders van kinderen met psychopathische trekken zouden bijvoorbeeld getraind kunnen worden de aandacht van hun kinderen te richten op het leed van de ander, en de rol die het kind daarin speelde (een 'empathie inducerende opvoedingsstijl', Hoffman, 2000). Ook zou men kunnen denken aan schoolprogramma's voor risicokinderen, gericht op emotie (herkennings) vaardigheden (Sharp, 2008). Echter, de stap van ons onderzoek naar dergelijke behandelprogramma's is groot en vereist vele tijdrovende tussenstappen. Hoofdstuk 5 biedt handvatten voor interventies die mogelijk nu al ingezet kunnen worden. In dit hoofdstuk toonden we aan dat kinderen met psychopathische trekken op meerdere sociale gebieden problematisch functioneren. Men zou daarom in behandeling kunnen insteken op dit sociale functioneren, in plaats van op de psychopathische trekken zelf, aangezien voor het leren van sociale vaardigheden al ruimschoots behandelingsprogramma's beschikbaar zijn.

Zoals vermeld roepen de bevindingen uit hoofdstuk 5 en 6 ook nieuwe vragen op waarop toekomstig onderzoek mogelijk een antwoord kan geven. Wat betreft de bevindingen uit hoofdstuk 5 bijvoorbeeld, is nader onderzoek nodig naar het vermoedelijk zeer complexe samenspel van psychopathische trekken, sociale relatieproblemen en gedragsproblemen zoals agressie. Met betrekking tot de bevindingen uit hoofdstuk 6, is het nog onduidelijk welk mechanisme ervoor gezorgd heeft dat onze empathie-inductie zorgde voor een verlaging van agressie.

Tenslotte, het onderwerp psychopathie bij kinderen is controversieel. Terecht wijzen sommigen op de schade die het, vermoedelijk moeilijk uitwisbare, stempel 'psychopaat' kinderen en adolescenten kan berokkenen. Aan dit label kleeft, althans bij volwassenen, 'gevaarlijk' en 'onbehandelbaar'. Omdat het niettemin van belang is dat onderzoek op dit vlak ook bij jonge kinderen verricht wordt, is er in dit proefschrift voor gekozen consistent de term psychopathe trekken te gebruiken. Onderzoek tot op heden heeft duidelijk gemaakt dat psychopathie, ook bij kinderen, een reëel concept is dat bijdraagt aan de puzzel die antisociaal gedrag is. Mogelijk biedt juist ook onderzoek, waaronder dat in het huidige proefschrift, aanknopingspunten om de connotatie 'onbehandelbaar' tot het verleden te laten behoren.